

Akarat és cselekvés

Szinte unalmasan köznapi szállóigeként szokták emlegetni az akarat mindent legyőző erejét. Miért van az mégis, hogy a gyakorlatban másképp állunk ezzel az akarral. Hiszen éppen a mai idők igazolják legjobban, hogy a pusztá akarat egymagában még édes kevés arra, hogy nyomában közhasznú eredmények gyakorlati érvényesülése lásson napvilágot. Ebből kifolyólag röviden azt mondhatnánk, hogy a lehangosabb akarások is értéknélküliek végrehajtó cselekvés nélkül.

Soha annyi megbeszélés és határozat — soha annyi „parafálás, ratifikálás” — de ki tudná felsorolni azt a sok szép idegen szót, amelyekkel kapcsolatban hol Genfben, hol Párisban, Rómában, majd Lokárnóban válik semmivé valami nagy, az egész emberiség javát hangoztató akarat. A rádiók börtörkú politikusok, neves írók, népboldogítók és egyéb világnagyságok hangos békeszózatait bömbölik és az olasz-abesszin viszály mégis ma vagy holnap talán már egy újabb világegésnek veszi kezdetét. A gazdasági lerongyolódottság államok összeroppanásával, újabb és újabb vérfürdőkkel fenyeget, mert mindenki akarja, hogy jobb legyen, hogy elkerüljük a nagy emberáldozatokat, csak éppen azt nem akarják belátni, hogy az elméleti akarásokat engedékeny szellemű változtatásokkal és határozott cselekvéssel egy életképes gazdasági egység helyreállítása mellett gyakorlati eredménnyé kell tenni. Akarat, csupa hangos akarat, pusztá lényegtelen közhely az egész világ — sehol semmi gyakorlati eredmény. Ez ma korszellem. De vajjon miért? Azért, mert az akarat gyakorlati cselekvés nélkül elvont elméleti fogalommá lesz.

Ezek a gondolatok zsonganak körül, amikor azon elmélkedem, hogy végrehajtó cselekvés hiányában, nálunk is elmaradt a zágrebi magyar egyetemisták által tervezett kongresszus megtartása. Pedig amikor ez az eszme felszínre vetődött, mindenki akarta, mindenki ígérte. Meglesz! Kétség se férhet hozzá, hogy meg kell csinálnunk. Ha nem Noviszádon, akkor Temerinben vagy Szuboticán. Ha nem nyilvános és ünnepélyes keretek között, majd egy szerény vacsorával összekötött megbeszélés keretében igyekszünk megtárgyalni az ifjúság helyzetét és feladatait. Határozatot fogunk hozni és nyomban gyakorlatilag is fiatalos lendülettel cselekvéssé tesszük az akaratot.

Voltak ugyan egypáran, akik attól féltek, hogy összejövetlünknek nem lesz elég anyaga, — hogy kisebbségi életünk még annyira se öntudatosodott, hogy egyetemi ifjúságunk komoly tárgysorozatot tudna összeállítani saját életfeladatainak és célkitűzéseinek megvitatására. A kételkedőket azonban hamar megnyugtattuk. Annyi kész előadást, annyi megvitatandó kérdést jegyeztünk fel, hogy a viták közben felmerülő esetleges indítványok nélkül is

legalább három napot ki lehetett volna tölteni közös ügyeink érdembeli megvitatásával.

A kongresszus első fontos feladata lett volna a Beográdban, Szuboticán és Zágребban tanuló magyar egyetemi hallgatók egymásközi személyes megismerkedése. A vojvodinai magyar egyetemi hallgatók közül legtöbben a zágrebi egyetemen folytatják tanulmányaikat, kevesebben Beográdban, Szuboticán pedig a joghallgatók része.

Egymás keresése az összetartás szükségérzete és ezzel a tudatos szervezkedés Zágребban indul meg először. A szervezkedés teljesen önálló, mondhatnánk az egész kisebbségi magyar társadalom figyelme és veleváló szorosabb kapcsolata nélkül az ifjúság önmagából adódó megfigyeléseiből, megérzéseiből, jobbjára saját maga által kitermelt áldozatkészséggel kisebbségi életünkben adódó észrevételeiből és parancsoló követelményeiből keresztül küzködik forrás és fejlődik egy keresztény világnézeti alapon álló egyesületi közösséggé, amely legfőbb céljával a kisebbségi sorsközösséggel adódott helyzettel és követelményekkel való foglalkozást tűzte maga elé.

Beográdban sokkal később alakult meg a „Bólyai Farkas” néven a magyar egyetemi hallgatók egyesülete. Úgy a zágrebiak, mint a beográdiak részéről többször történtek már próbálkozások a két egyesület közötti szorosabb együttműködés kiépítésére. Sajnos eddigi kapcsolataink és ezen téren kísérleteink még nagyon gyengék és hiányosak az egyébként oly égetően szükséges együttműködés megteremtésére.

Nemrég alkalmam volt a beográdi magyar egyetemi hallgatók elnökével beszélgetni. Tőle hallottam először komolyan egyesületi életükről és célkitűzéseikről beszélni.

Az egyesület nem áll világnézeti alapon; tagjainak legfőbb célja a komoly és szabad szemlélődéssel szerzett tapasztalatok alapjain fejlődés, a világ és a kor eseményeinek nyitott szemmel való figyelése, hogy minél gazdagabb szemléletkörük ki-ki egyéniségének legmegfelelőbb világszemléleti felfogást kapva, minél alaposabb felkészültségre tegyen szert.

A szubotici magyar jogászokkal kapcsolatban sajnálattal kell tudomásul vennünk, hogy különleges helyzetükre, de talán még jobban az általános viszonyokra való tekintettel, nem tömörülhettek önálló egyesületbe és ennél fogva inkább különböző egyesületek kebelén belül nyernek működési lehetőséget.

Ennek az elmaradt kongresszusnak a feladata lett volna, hogy a kisebbségi sorsközösség tudatos és egységes vállalásával a kisebbségi élet követelményei érdekében kifejtett munkát és irányelveket a három városban tanuló egyetemi ifjúságnál egy közös nevezőre hozza. Beláthatatlan káros következményei lehetnek ugyanis annak, ha a jövő értelmisége most az egyetemi évek alatt külön utakon haladva annyira eltávolodik egymástól, hogy később a gyakorlati életben nem tudja megérteni egymást és egységes állásfoglalás hiányában magyarságunknak nem biztosíthat olyan

súlyt és jelentőséget, mint amit számarányunk és kultúránk után jogosan várhatunk.

Meg kellett volna tárgyalnunk egyesületeink azon munkásságát, amellyel egyetemi tanulmányaink alatt középiskolai tudásunk fogyatékoságait kell pótolnunk. Sohase lehetünk igazán képzett emberek, ha nem ismerjük vagy hibásan ismerjük saját anyanyelvünket, népünk történelmét, irodalmát, hagyományait és népszokásait. Ezek megismertetésével járó munkát kell évről-évre rendszeresített tervszerűséggel elvégezni úgy a beográdi, mint a zágrebi magyar egyetemi hallgatók egyesületének, hogy az újabb nemzedékből kikerült egyetemi hallgatóink mindezekkel megismerkedhessenek és tisztában legyenek.

Nagy súlyt kellett volna ezen a találkozón fordítani a diákság szociális helyzetének megvizsgálására. Se a beográdi se a szuboticei egyetemi hallgatók szociális helyzetét nem ismerem. A zágrebi magyar diákság illetőleg mondhatom, hogy nálam azt senki jobban nem ismeri. Éveken keresztül vezettem az egyesület menzáját és ez idő alatt szerzett tapasztalataim folytán tiszta képet kaptam úgy a diákság általános szociális szükségleteiről, mint az egyes diákok anyagi helyzetéről. A magam részéről ezen a kongresszuson feltétlen tiltakoztam volna azon súlyos visszaélés ellen, amelyek legnagyobb részét a diákság egy részének fejletlen önérzete, másrészt azok túlzott jószívúsége folytán keletkezett, akik a társadalmi rendezések és egyesek áldozati készsége folytán diákszegélyezéssel foglalkoztak. Annak idején pl. a szuboticei Népkör társadalmi mozgalmat indított a magyar tanárképzés lehetőségének anyagiakban való támogatására. Elég volt, hogy valaki azt mondja: tanár akarok lenni, hogy segélyhez jusson. Akadt is elég jelentkező. Hivatást érzett-e az illető vagy nem, jelentkezett a segélyért. Hiszen az 1000—1200 dinár havi tanulmány-segély legalább egypár évre biztos megélhetést jelentett. Így állt elő aztán az a szomorú helyzet, hogy a bölcsészethallgató vigan élt az egyetemi városban mindennel szívesebben foglalkozva, mint tanulmányaival. Közben a felületesen megszervezett társadalmi segélyforrások kiapadtak, az illetőt értesítették, hogy többé nem segélyezhetik. Ha vesszük, még jó is, hogy így történt, mert amint említettem, tisztelet a kevés kivételnek, a diákok legnagyobb része sokkal inkább megélhetésnek fogta fel a diákoskodást, semmint kötelességnek. A vojvodinai magyar társadalom nehéz pénzeket áldozott magyar tanárok képzésére és eddig alig pár tanárt kapott.

Bűn lett volna szavunkat nem felemelni az ellen, hogy magának a diákságnak, holott működő szervezetei vannak, a diákszegélyezésekbe nem volt semmi beleszólása. Írott határozattal kellett volna leszögeznünk, hogy a jövőben a vojvodinai magyar társadalom támogatására elsősorban csak az számíthat, aki arra tényleg rá is szorul és emellett felfogásban, munkálkodásban, közös ügyeink és feladataink iránt tanusított érdeklődése, áldozatkészsége és munkássága folytán megérdemli. Egy mindent megbénító keserű

jaj szakad fel az ember lelkéből, amikor azt látja, hogy társadalmunk nehéz anyagi áldozatai mellett közönséges élősdiákat, pán-germánokat és kozmopolitákat nevelt kisebbségünk nyakára. Rá kellett volna mutatnunk, hogy ma már arravaló hivatkozással, mi szerint „édesapám szegény állami tanító, vagy tanár” a kérvényező még nem feltétlenül érdemesített arra, hogy amúgy is szegény társadalmunk áldozatkészségét igénybe vegye. Meg kellett volna állapítanunk, hogy ma már a tanítók és tanárok a biztos állami fizetés és nyugdíj mellett nem olyan anyagi helyzetben vannak, mint valamikor és semmi esetre sem az ő gyermekeik azok, akik legelső sorban szorulnak rá kisebbségi társadalmunk áldozatkészségére. Nem szeretném, ha valaki jóindulatú őszinteségemet félreértené. Természetes, hogy itt is vannak kivételek és különleges helyzetek. De ma már mindenki tudja azt, hogy akinek körülbelül 3000 dinár biztos havi fizetése és egy vagy két családja van, az egy gyermekét minden külön segély nélkül maga is taníttathatná. Az ilyesmi azonban elsősorban erkölcsi felfogás dolga és inkább terheli felelősség azt, aki az ilyen esetekben elfogadja, esetleg rászorultabbak elől elveszi a támogatást, mint azokat, akik a segílyt nyújtották. Az emberi természetnek velejárója, hogy mindenki főleg kapni szeret, de az önértetnek is fel kellene ébredni, akkor amikor az illetők tudják, hogy náluknál rászorultabbak is igényt tarthatnának a segílyezésre. Tudok például olyan magyar nyugdíjasokat, akik tekintélyes magánvagyon és álláshalmozás folytán sokszoros jövedelemmel rendelkeznek és mégis elvonnék, hogy a fentebb említett szölamok egyikére vagy másikára való hivatkozással kisebbségi társadalmunk tanítsa fiaikat. Ismerek olyan magyar tanárokat, akik még akkor is, amikor a létszámhiány miatt naponta a bezárás veszedelmének kardja lebegett középiskoláink felett, nehéz pénzeket kerestek a magukhoz kényszerített kosztos diákok és kikényszerített instrukciók révén. És ma mégis igazságtalanságnak tartják, hogy fiuk nem juthat valami kis társadalmi segílyhez.

Mindezekkel nemcsak, hogy foglalkoznunk, de követelnünk kellett volna az ily módon keletkezett kinövések mielőbbi orvoslását. Határozatot kellett volna elfogadnunk a diáksegélyezés intézményes központosításáról. Meg kellett volna vizsgálnunk azokat az eszközöket és módokat, amelyekkel elsősorban maga a diákság tud szociális helyzetén segíteni. A diákságnak nem szabad ölbetett kezekkel azt várni, hogy a kisebbségi magyar társadalomnak kötelessége őt segílyezni. Legalább elvileg kötelességünk arra az álláspontra helyezkedni, hogy szociális helyzetünket mindenekelőtt egyesületi együttélésünk eszközeivel, menza fenntartásával, kisebbségi egyesületeinkkel együttműködő rendezéseinkkel és társadalmi mozgalmainkkal magunknak kell javítanunk. Kisebbségi társadalmunk által segílyezett diákok feletti ellenőrző jogot feltétlen a diákság szerveinek kell fenntartani. Ily módon százszázaléki biztosíthatnánk az illetékeseket, hogy mielőbb megszűnnének azok az óriási visszaélések, amelyek között eddig előfordulhatott az, hogy a

törekvő becsületes és önérzetes diákok, akik részben összeköttetések hiányában nem juthattak oda, ahol támogatást nyerhettek volna, részben pedig önérzetük nem engedte, hogy a társadalom segélyezését elfogadják, jobb esetekben keserves instrukciókkal, koplalási takarékoskodással, de néha még téglahordással is tengeték életüket. Nem fordulhatna elő, hogy a hosszú tanulmányidő alatt a támogatásra legjobban rászorulttak szülei tönkremennek és azokból sem lenne idegromcs mire diplomához jutnak, akik ily módon végzik tanulmányaikat, amíg a segélyezettek legnagyobb része hosszú idő után eredmény nélkül mond búcsút az egyetemi városnák.

Foglalkoznunk kellett volna mindazon összetevőkkel, amelyek eredője a kisebbségi élet és helyzet teljes képét tárja elénk. Itt kapcsolódott volna tárgysorozatunkba az öregek és fiatalok viszonya. Nem lett volna szabad lázító szavakkal gyűjtogatnunk, mert nincs egy öreg, akinek a tapasztalatát és tanácsait, de nincs olyan fiatal se, kinek lendületes munkaképességét, bátorságát és áldozatkészségét a kisebbségi élet visszautasíthatná. Erélyesen kellett volna azonban megállapítani azt, hogy az ifjúságot nem lehet úton útfélen leinteni azzal, hogy még fiatal és nincsenek élettapasztalatai. Fiatalok vagyunk, de senki se hagyja figyelmen kívül, hogy mi a kisebbségi életben nőttünk és nevelkedtünk, amíg az öregek ebbe csak beleestek és éppen erre való tekintettel se tolakodásnak se tekintélyromboló tiszteletlenségnek nem szabad nyilvánítani, ha azt állítjuk, hogy kisebbségi életünk számtalan követelményét az ifjúság jobban ismeri, mint az öregek. Nem szabad lett volna figyelmen kívül hagynunk azt, amit a Magyar Közművelődési Egyesület újjáalakulásakor annak alapszabályaiba foglaltak, hogy az egyesületnek csak kifogástalan előéletű tagjai lehetnek. Követelnünk kellett volna, hogy ne csak a Közművelődési Egyesületből, hanem közéletünk minden megnyilvánulásából és minden intézményéből rekesszük ki azokat az embereket, akiknek ott se előéletük se erkölcsi felfogásuk alapján helye nincs és eddig se lehetett volna.

Amikor pedig ezen a kongresszuson az ifjúság szava hangsúlyozott követelésbe csapott volna át, nem feledkeztünk volna meg az állás- és kenyérnélküli fiatal magyar értelmiség helyzetéről se és joggal követeltük volna, hogy azok az álláshalmazok, akiknek a betöltött állásokra semmi szükségük nincs, de bürokratikus összeköttetések által elveszik az erre szoruló fiatalok kenyerét, mert kiszorítják még azokból az állásokból is őket, amelyekre maguknak képzettségük sincs. Követelnünk kellett volna, hogy vagy önként mondjanak le, vagy az arra illetékesek távolítsák el őket és lehetőség szerint ezeket az állásokat arra szorult és képesített fiatalokkal töltsék be.

A legidősebb és legszükségesebb követelmények az értelmiség és a nép nagy rétegének egymáshoz való viszonya sem maradhatott volna szó nélkül. Megállapítottuk volna, hogy a jövőben minden olyan számítás eredménytelen, minden olyan mozgalom

illuzórikus, amely elsősorban nem a nép ezerarcú követelményeit, hanem egyesek érdekeit tekinti kiinduló alapul.

A magam részéről a néppel való kulturális kapcsolataink és ezzel egész kisebbségi életünk szellemi színvonalának emelésére vonatkozólag Temerinre hívtam volna fel a figyelmet. Megállapítottam volna, hogy Temerin az utóbbi időben nem nagyhangú szólamokkal, de szerény és becsületes munkával közművelődési téren többet mutatott, mint bármelyik más vajvodinai város. Többet mutatott, mert ott a magyar paraszt becsületessége és munkaszeretete összeolvadva az ottani iparosság és értelmiség önzetlen kultúrszeretetével és áldozatkészségével egy olyan egészséges szellemi légkör kialakulását tette lehetővé, amelyben a magyar paraszt, iparos, kereskedő és középosztály minden dolgozni tudó tagja építő szerephez és munkához juthatott. Itt nem kellene mást említenem, mint a temeriniek által rendezett sorozatos műkedvelő előadásokat és a legutóbbi Illés-napot, amelyen Temerin azt is bebizonyította, hogy még lehet valami rendezésnek népies és faji jelleg mellett is előkelő kultúrértéket biztosítani. A temeriniek rámutattak arra, hogy milyen jóvátehetetlen hibát követtek el azok, akik „földszagú” jelzővel hamisították be köztudatunkba a magyar parasztot. Temerin társadalma Illés napján bebizonyította, hogy a kérgeskezű, lélekszívű Szilák Pali, Bartók Jóska bátyáink és a többi becsületben megöszült nyolcvanéves öregek erős paraszt fiaikkal, lányaikkal, durcásarcú kékszemű kis unokáikkal paraszti mivoltuk ellenére is értékes kultúrtényezői kisebbségi életünknek.

A bevezetésben azt fejtegettem, hogy ma nagy akarásoktól hangos az egész világ, de mi végeredményben mégis minden érdembeli és nagyobbvonalú cselekvéseket nélkülöző időben élünk. Mindezeket a dolgokat, amelyek itt csak vázlatosan vannak felsorolva, a kongresszuson több oldalról hozzászólva és megvilágítva lehetett volna kifejteni és megtárgyalni. Sajnos az idén már nem lehet semmit sem tenni, pedig meg lehetett volna mindezt csinálni, ha nálunk is inkább a cselekvés, mint az akarat jutott volna kifejezésre. Ha a sok akarral és kevés cselekvéssel átítatott kor-szellem valamennyire menthetne is bennünket, ügyelnünk kell arra, hogy a jövőben inkább cselekedjünk, mint akarjunk.

Dudás Tibor

Mélységes fájdalommal vettünk tudomást hön szeretett tanárunk

Penavin Elemér

váratlan haláláról.

Nagy veszteség ért bennünket az ő halálával, mert a szuboticei magyar diákság egyetlen történelemtanárát, a nagyképzetségű és igaz pedagógust veszttette el benne.

Mint igaz emberi, néhai legendás történelemtanárunkat örökre emlékezetünkbe vessük.